

**Esennawanpai nokon
kömaimukon tau itäupaninpe
märätäpay itäupaninpe**

Aprendamos a leer y escribir en nuestra lengua
materna

**Pemon del Estado Bolívar
municipio Bolivariana Angostura-
Comunidad La Nueva Periquera**

Jadiel Salazar González

Kaareta 2

Borrador
Febrero, 2013

Trabajo realizado en el **Curso de Lingüística Aplicada para Comunidades Vernáculo-hablantes**, auspiciado por SIL International.

Asesoramiento proporcionado por el equipo de producción de literatura en lenguas indígenas.

Todas las ilustraciones fueron tomadas de “Arte para la Alfabetización en México”, © 2013 por el Instituto Lingüístico de Verano, A.C. y son usadas con el permiso correspondiente.

Título de la obra: Esennawanpai nokon kömaimukon tau itäupaninpe märätäpay itäupaninpe

Idioma: Pemon del municipio Bolivariana Angostura del Estado Bolívar

© 2013 por Jadiel Salazar González



Licencia de uso, Creative Commons

(Reconocimiento-NoComercial-SinObraDerivada)

http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/deed.es_ES

Kaareta itäupaninpe esennawanto' yanoman

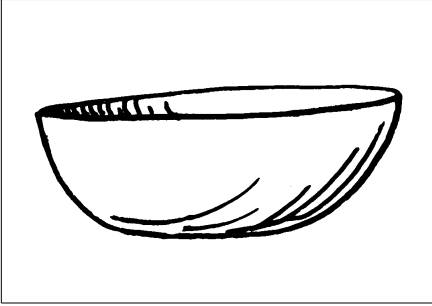
Senö' kaareta möre'pä mä ayekeitonon märätäpai möreton perä te'san yanoman pe yekonesa' wakö pe tömaimu tau itäupaninpe yesennawato' pe. Märätäpay maimutokon ukanakapö namai yairänne ita'sa' suraikato'pe.

Antärän pe pöra nakan itäupa supuyai kömaimu kon tau, tööse (Ä) märätäpai (Ö) putukonyau pu'paitokonyau konsera itäupakonse. Märäke esennawanpai nokon märätäpai wakö pe eremapai nokon senö' kaareta möre'pä pä' yemenukasa' maiyi kömaimukon tau.

Propósito

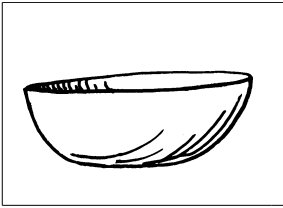
Esta cartilla está elaborada para que los adultos y jóvenes aprendan bien a leer en su propio idioma. También para que el idioma pemon no se pierda, sino que sigamos rescatando nuestra lengua materna.

Sé que leer en nuestra propio idioma es muy complicado pero tenemos que tener en cuenta en las pronunciaciones tanto como la (Ä) y (Ö) si sabemos estos vocales en memoria no habrá dificultades en la lectura. Así que aprendamos y observemos esta pequeña cartilla que nos va a enseñar los consonantes y los vocales en nuestro idioma pemon.



Pena wi' tamoton weyu ya'tai
märätä kamo' esi'pä mäpä rä wi'
pemontonya takasi konyau
taräyau te'sorokasen. Märäyakära
kuru wi' itesa' emanenpä'pä
märayau wi' möserä kamo'
pakama päiya itesa'ya sintä meisa
räwi' isuretau.

1. ¿Kamo' na'mörä serä ponarä manenpatän?
2. ¿Ä' tukai' kin kamo' mä tukonekasen po'si ke?



K k

kamo'

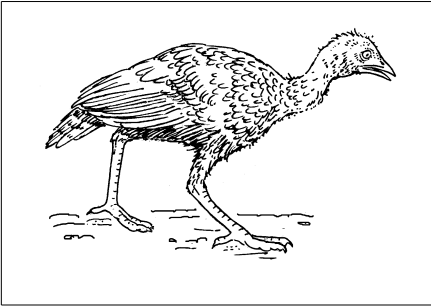
kamo'	k
ka-mo'	ka
ka	ka-mo'
k	kamo'

K	a	k
M	o	m
e	i	ä

Ka	iki'	mo'
ke	kä	ma'
eme	ikä	ika'

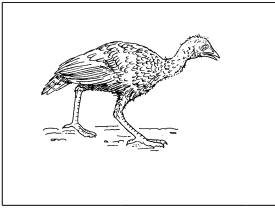
k a m o'	k e m a i	k e n a n
k- a - m-o'	k- e - m-a-i	k- e - n- a- n
kamo'	kemui	kenan

Amai kamokö.
Akamokö ikoka'.



Möserä toron namai mörä
isuretarön ikä iwei märätapai
iiyisi pun pön rö'käsane. Tööse
kanö wi'tä taruipä' enän
pöika'tänin märätapai möserä
toron namai mörä itennarö pöra
isuretapai e'napon tanna eima tau
teposen a'kepe pöra.

1. ¿Namai na'rä tänäsen?
2. ¿Ä' tukai' kin tukonekai' entanato' mö'rä?



N n

namai

namai	n
na-mai	na
na	na-mai
n	namai

N	a	n
M	ö	m
i	o	ä

na	nun	main
nö	nö'	kä
kai	mä	kan

n a m a i n u n k ä n ö k a i
n - a - m - a - i n - u - n - k - ä n - ö - k - a - i
namai nunkä nökai

Namai ikäma'.
Namai inonka'.



Kärätäkä pumoi mä entanato'pe te'sen kanö räwi' iyaränkon toronton pumoi yentaino, märäke kanö pe yeesi yenin kuru siakarä' entanan poken pöra yeesi masa pöra eparantän nöiya poken yeesi. Mörätäpai tu'karä kuru kärätäkä pumoi tänä poken pöra yeesi masapöra tu'karä entananyau yepantänkon pöra yeesi.

-
1. ¿Kärätäkä pumoi eremasa'wua kon nai?
 2. Ä' tukai kärätäkä pumoi tukonekai' entanan poken yeesi?



P p

pumoi

pumoi	p
pu-moi	pu
pu	pu-moi
p	pumoi

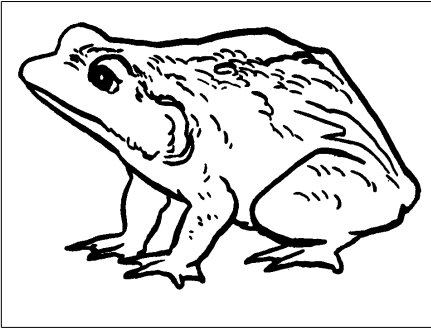
P	u	p
m	e	k
n	o	ö

pu	pe	moi
pa	na	mon
mu	pai	kai

p u m o i p e m o n p e k a i
p - u - m - o - i p - e - m - o - n p - e - k - a - i
pumoi pemon pekai

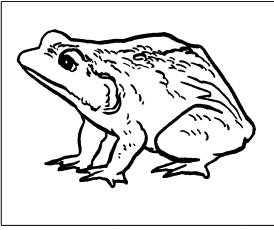
Pumoi mä anmokokö.

Pomoi e'mo.



Möserä pärä mörä amoine nöke sane
töwaköperä wi' yapä kuwau ekowanpaino.
Ino'päpön märäyau wi' yekuma'pä pärä pasi
pä' töwä pörarä tönkowansen paruru ye'
kunarön pä' itäwi' pärä pasi pia' iköröi
tööse pärä pasi yewanma pe yeesi'pä. Pärä
wi' ennapo'pä pokoi pe tööse tupu'se pörarä
wi' äkäi kukuiya apisi'pä pärä pä' wi'
yentan'pä.

-
1. ¿Pärä na'rä yekönto pe te'sen?
 2. ¿Ä' pönnä'se kin möreton pona imorone'pe
pärä esimä?



R r

pärä	
pärä	r
pä-rä	rä
rä	pä-rä
r	pärä

R	u	r
ä	ü	m
p	e	i

pä	rö	rä
aka	re	ro'
mu	ono	kä

p ä r ä	u r a r e	a r a k a
p- ä- r- ä	u- r- a- r e	a- r- a- k- a
pär ä	ur ar e	ar aka

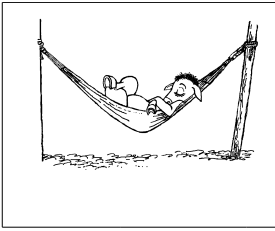
Pärä e'pöuka Pärä emoika.



Kami mä wakö räwi' umorokanänto'
yanoman märätäpai uwenun nänto' kaimi.

Kami mä katäwai'ke wörö'san
arikenä'kon nökapö umorokanänto' kaimi
pe mäpe ennakine' tonon kaimi pe pöra
mämä arikena'kon märätäpai tarirunsan
kaimi pe.

-
1. ¿Kami na'mä umorokanänto' kaimi?
 2. ¿Ä' kin mä tuasen kami e'ka'tope?



Yetakon
oma

kami

kami

k

ka-mi

ka

ka

ka-mi

k

kami

K	m	k
a	i	u
n	ä	e

ka	ru	ku
me	ri	ru
nu	rä	no

k a m i

k u n o i

k ö r e n

k- a -m-i

k- u- n- o- i

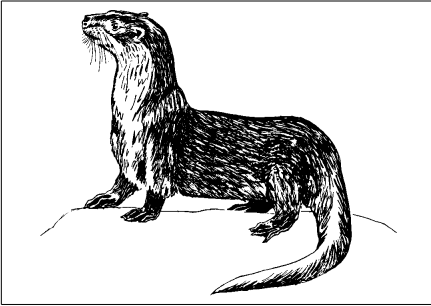
k- ö- r- e- n

kami

kunoi

kören

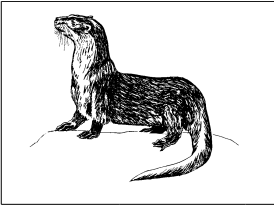
Koroko narikena'.



Pena ya'tai tamoton nönama pätö'pä
mörä serä saro masapöra ereukasa'ayu tuna
uma taure pätö'po to'ya.

Saro mörä tuna warö muro'ton pä'
tentana pinunpanin märätäpay möserä saro
tenepä'se uwene'pänäsa'yau eikapä'tän.

-
1. ¿Saro e'sanai ayekönkon pe?
 2. ¿Ä' tukai' kin wene'katän mörä saro?



S s

saro

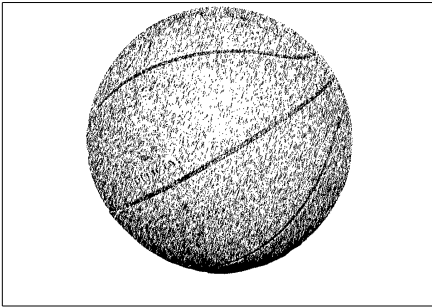
saro	s
sa-ro	sa
sa	sa-ro
s	saro

S	a	s
r	o	ä
i	ö	e

sa	so'	ro
kä	si	ka
sön	su	ra

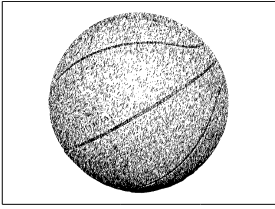
s a r o s a r a i s u r a i
s - a - r - o s - a - r - a - i s - u - r - a - i
s a r o s a r a i s u r a i

Saro e'suraika.



Senö' tomoro mä penatokon tamoton nukenakapätö'pä iyäi yeuku ke märänin senarän iyäi yeuku ke pöra mämä aräto' yanoman e'pätö'pä to' piau. Serä wi' tomoro e'pätö'pä mä enkarunto'pe serä ponarärä tööse seräwarän tomoro mä iyäi yeuku ke ikonekasa' nöke, mämä tuponkan winän.

-
1. ¿Ä' ke tomoro koneka pätöpoto'ya tamoton ya?
 2. ¿Ä' tukai' kin tamotonya tomoro konekapätö'pä pe mupuyatäu?



T t

tomoro

tomoro

t

to-mo-ro

to

to-mo

to-mo

to

to-mo-ro

t

tomoro

T	o	t
m	r	ö
n	s	i

to	ro	mo
töö	se	ta
Ti	tä	ru

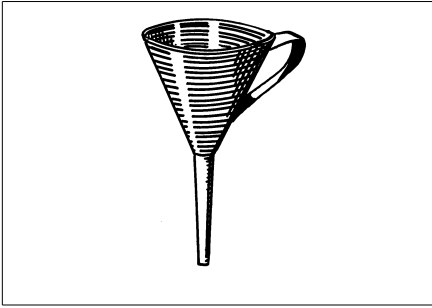
t o m o r o t a r u i t o r o n

t -o-m-o-r-o t -a-r-u-i t -o-r-o-n

tomoro tarui toron

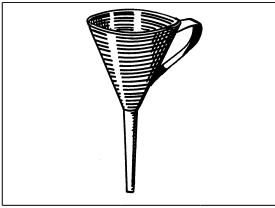
Tomoro pä' enkarumö.

Toron arinta ka'ta'.



Waituru mä wo' arka to'
yanoman konsera siri'käpe
tunayen pota esiiyau arka to'
yanoman pe senö' waituru esii.
Märätäpai märätä rö'kärä
no'santon kätätäpan itennaya
konsera tuwäkö arka poken yeesi
tänänpä' tuwanpä'se pöra.

1. ¿Waituru na'mä anputukon?
2. ¿Ä' tukai' kin pena ya'tai waituru e'pätö'pä pe mupayatäu?



W w

waituru

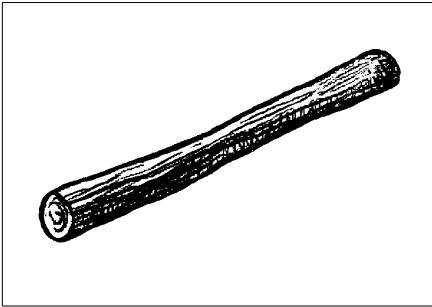
waituru	w
wai-tu-ru	wai
wai	wai-tu-ru
w	waituru

W	a	w
t	i	u
r	ö	ä

wai	tu	ru
kö	awe	pä
ku	wa	kä

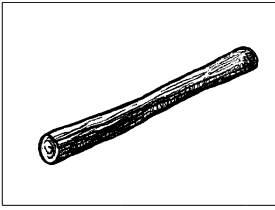
waituru a w e k u w a k ö
W-a-i-t-u-r-u a- w- e-k-u w- a- k- ö
waituru awe k u wak ö

Wakau ereuka' waköpe.



Köpatakonyau iyäi mä
tuwasen seräton yanoman pe:
Apoi' pe, tapöi amöto' pe, imeya
pe, kanau pe ikonakato' pe
e'soime röwi'. Tööse serä ponarä
iyäi möre'pä tesoremasen ma
ä'tauron nöke arimaraaka
pupo'to'pe.

1. ¿Iyäi na'mä tapöi ye'semuru pe te'sen?
2. ¿Ä' yanoman pe iyäi esii?



Y y

iyäi

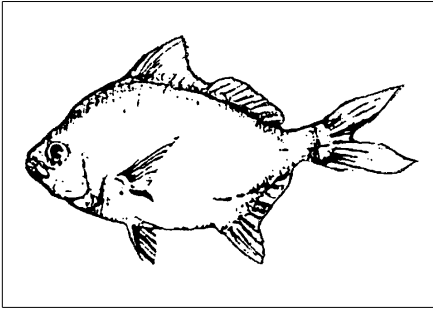
iyäi	i
iyä-i	iyä
iyä	iyä-i
i	iyäi

Y	ä	y	o
i	ö	m	t
p	a	u	e

iyä	yu	ya	ii
ata	ma	pö	i
yi	to'	pä	ye

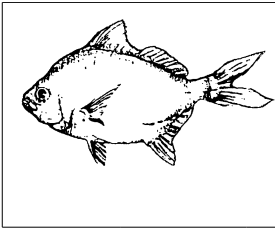
i y ä i y u u r ä u y a r ä
i - y - ä - i y - u - u - r - ä u - y - a - r - ä
i yäi yuur ä uyar ä

Uyarä etänpai umäya'.



Möserä wooto mörä imeru'tau
te'sen iwwone' tonon nema
märätäpay iiyaränkon muro'ton
yentaino kanö. Woototon yamo
tömatanä'se tunawau te'san nöke
masa pöra imeru'tarönkon pe to'
esii.

-
1. ¿Ä'töntä woototon ekowamö?
 2. ¿Ä'ke kin woototon mörä temasan?



Yetakon
oma

wooto

wooto	w
wo-oto	wo
wo	wo-oto
w	wooto

W	o	w	m
ö	ä	s	u
i	t	n	o

wo	wai	wö	oto
we	wä	tä	uye
rö	ma	sa	i

w o o t o w a t ä ä w a r i
w - o - o - t - o w - a - t - ä - ä w - a - r - i
wooto watää wari

Wooto emaya kunoike intayai.

